

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. VII. De Fruitione

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

rum unum per ordinem movetur ab alio, primum est CAUSA MOVENDI omnibus aliis. Et lib. 3. cap. 149. *Motio moventis precedit motum mobilis RATIONE ET CAUSA.* Motionem ergo præviam prioritare causalitatis & natura admittit D. Thomas, & non purè simultaneam & concomitantem. Unde si Caietanus eam negaret, apertè S. Doctore contradiceret, quod de illo existimandum non est, sed potius dicendum, ipsum excludere tantum motionem præviam, quæ sit tota ratio agendi, & tollat cooperationem causæ secundæ, vel quæ sit prior non solum prioritare natura & instantis à quo, sed etiam prioritare durationis & instantis in quo.

169. Quantum verò ad Dominicum Soto, quem B Adversarij primæ magnitudinis Thomistam appellant, adhuc evidentiùs est, ipsum stare pro nostra sententia, & physicam præmotionem docere. Nam libro citato de natura & gratia cap. 16. sic ait: *Dum liberè moveor, possum in sensu diviso non agere, & tunc cessabit concursus Dei, tamen si in sensu composito contra se invicem pugnent, Deum agere erga me actione illà, & me non agere.* Quæ de nulla motione, nisi physica & per se efficaci, intelligi possunt: non enim repugnat quod motio, quæ dependet quoad suam efficaciam à consensu liberi arbitrij, & quantum est de se, est solum indifferens, sit in libero arbitrio, & quod eà libertas non utatur. Nec dicas cum Petro à S. Joseph, istud explicandum esse de motione simultanea, quam repugnat esse, nisi etiam simul voluntas concurrat: se enim loqui de concursu prævio expressè indicat Soto, dum ibidem addit: *Non est dubium quin concursus Dei comitetur, ut aiunt, actionem, & sit nihilominus cuicumque causa secunda requisitus ad agendum, imò verò & NATURA PRÆREQUISITVS.* Et rursus, loquens de actibus nostris liberis, ait: *Non priùs tempore à Deo quam à nobis, sed simul à Deo & à nobis fiunt, ab eo tamen prius NATURA.* Denique cap. 18. agens de concursu Dei ad actus malos & peccaminosos, hæc scribit: *Haud equidem differunt Theologi, entitatis (ita vocant) quæ est peccatum, Deum esse causam, eò efficien- ti genere quò cuncta animantia & inanima ad suas naturales actiones permovet.* Quæ verba non possunt intelligi nisi de præmotione physica, cum agentia naturalia & rationis expertia motionis moralis capacia non sint. Nemo igitur (nisi velit tenebras Soli offundere, & ut aiunt, in meridie cæcutire) potest revocare in dubium, Dominicum Soto docuisse concursum prævium, seu physicam præmotionem, in ipsis libris de natura & gratia, quos in Concilio Tridentino edidit, & Patribus in sexta & septima Synodo collectis dicavit. Qui libri fuere cum laude à Legatis Concilij approbati; imò & ipse Soto, ob insignem in propaganda fide, fugandisque Hæreticis ardorem, illustri meruit stemmate à Tridentini Patribus, donari, flammæ scilicet è duarum manuum conjunctione erumpentis, cum hac Epigraphe: *FIDES QUÆ PER DILECTIONEM OPERATUR.*

170. Nec quempiam movere debet, quod idem Author eodem libro 1. de natura & gratia cap. 15. docere videtur, liberi arbitrij consensum esse causam cur gratia sit efficax in uno, non verò in altero. Nam ipsemet in fine commentariorum super lib. 4. sententiarum, id exponit de causa solum materiali & dispositiva, & ait: *Quamvis Tom. III.*

A. causa prior efficiens quæ nos convertit. sit motio Dei præveniens, tamen dispositio materialis (quæ hoc modo dicitur causa) est assensus nostra. Sicuti causa efficiens præveniens cur fenestra aperiat, est aer intrans, & causa materialis cur aer intrans, est quia fenestra aperitur.

DISPUTATIO VII.

De Fruitione.

Ad quæstionem 11. Divi Thomæ.

POSTQUAM D. Thomas egit de motivo voluntatis, & modo quò movetur, prosequitur tractatum de actibus humanis, & differit priùs de fruitione, quàm de intentione; qui ordo videtur præposterus, sed necessariò commutatus: cum enim finis possit considerari dupliciter, primò absolute & secundum se, secundò ut est terminus alicujus in ipsum relati; & tam simplex volitio, quàm fruitio, attingat illum sub prima ratione, intentio verò sub posteriori; priùs videtur agendum de simplici volitione & fruitione, quàm de intentione, utpote habente objectum minus simplex, & minus absolutum. Pauca autem circa hunc actum occurrunt dicenda: unde sit

ARTICVLVS VNICVS.

Quid sit Fruitio?

S. I.

Quibusdam præmissis, referuntur sententia, & vera eligitur.

D PRO resolutione hujus difficultatis, nota ad fruendum quacumque re, hæc tria esse necessaria, amare, possidere, & gaudere, seu delectari: nam si quis amat, & nullo modo possidet, desiderare poterit, sed non frui: item qui amat & possidet, si non delectatur, non fruitur; qui enim v. g. sumit potionem amaram quam appetebat, non fruitur, quia ex ejus sumptione nullam percipit delectationem. Quæritur ergo, in quonam ex his tribus formaliter & essentialiter consistat fruitio, an in possessione objecti concupiti, vel in ejus amore, aut in gaudio seu delectatione quæ ex illius amore & possessione resultat?

Soto in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 4. loquens de fruitione Beatorum, dixit esse ipsam consecutionem objecti beatifici, quæ sit per claram Dei visionem, atque adeò esse actum ab intellectu elicatum; ad voluntatem autem pertinere solum per modum objecti. Favet Augustinus libro de moribus Eccl. cap. 3. ubi sic ait: *Quid est aliud frui, quàm præsto habere quod diligis?* Scotus verò in 1. dist. 1. qu. 3. docet fruitionem essentialiter in amore consistere, propter verba ejusdem Augustini 1. de doct. Christ. cap. 4. dicentis: *Frui est amore inhaerere alicui rei propter seipsam.* Caietanus autem, Capreolus, & alij Thomistæ existimant fruitionem formaliter in gaudio seu delectatione sitam esse, sequi tamen ex amore & præsentia rei amata.

Dico ergo, fruitionem proprie nec esse possessionem seu consecutionem objecti concupiti, necque ejus amorem, sed delectationem, ex amore & presentia rei amatae causatam.

3. Probatur primò ex Augustino libro 83. questionum qu. 30. ubi dicit: *Fruui dicimur care, de qua capimus voluptatem.* Et 10. de Trinit. cap. 10. *Fruimur rebus cognitis, in quibus voluntas delectata conquiescit.* Item S. Thomas supra qu. 4. art. 3. ait: *Fruutio est quies amantis in fine amato:* At hæc quies est delectatio, ut docet ibidem art. 1. Ergo fruutio in delectatione consistit. Unde quando Augustinus locis citatis videtur illam in possessione vel amore objecti constituisse, loquitur in sensu tantum causali, non autem formali. Eodem modo interpretandus est D. Thomas dum ait hic art. 1. *Fruutio pertinere videtur ad amorem vel delectationem:* sub disjunctione enim locutus est, ut inueneret fruitionem tam ad amorem quam ad delectationem pertinere; ad amorem quidem causaliter, ad delectationem verò formaliter; & hoc utroque modo acceptam ad voluntatem spectare, quod erat præcipuum ejus intentum.

4. Probatur secundò ratione quam insinuat hic art. 1. Fruutio derivatur à fructu, quia sicut fructus est id quod ab arbore ultimò expectatur, & cum quadam dulcedine & delectatione percipitur; ita fruutio est quid ultimum quod in re expectamus, & quod cum quadam suauitate percipimus: At hæc apprime delectationi conveniunt, & potiori jure quam cuiquam alteri actui; nam delectatio est ultimum quod in re expectamus, prius siquidem est quod rem amemus ac desideremus, postea quod illam consequamur, & tandem in ejus possessione quiescamus ac delectemur: ipsa enim quies seu delectatio, semper habet dulcedinem & suavitatem adjunctam, non verò amor & possessio: Ergo fruutio consistit formaliter in delectatione, non verò in amore, vel consecutione.

5. Confirmatur: Fruutio est actus voluntatis, ut docet D. Thomas supra in introductione questionis 8. ubi ponit tres actus à voluntate elicitos, qui versantur circa finem, scilicet velle, frui, & intendere. Et hic art. 1. sic concludit: *Vnde manifestum est quod fruutio est actus appetitivæ potentie:* Atqui possidere non pertinet ad voluntatem, sed ad eam potentiam quæ tenet bonum amatum, sive illa intellectus sit, sive sensus; unde in tractatu de beatitudine ostendimus claram

Disp. 3.
art. 2.
§. 4.

Dei visionem esse ejus consecutionem: Ergo fruutio in possessione seu consecutione objecti formaliter non consistit. Idem dicendum de amore: tum quia frui est capere fructum à re, amor verò solum dicit pondus in rem amatam: tum etiam quia amor per se abstrahit à consecutione, & ejusdem rationis est, sive delectatio adsit, sive non adsit. Unde egregie Caietanus hic art. 1. *Cum dicimus: fruor cantu, id non significat, amo cantum, sed delectationem percipio de cantu. Neque cum dicitur: veni fruamur cupitis amplexibus, Proverb. cap. 1. invitamur ad amandum, sed ad delectationem percipiendam. Et Paulus cum Philemoni dicit: Ego te fruor in Domino: non, ego te amabo, sed, ego de te delectabor in Domino, sonat.* Ergo frui formaliter & proprie non est amare, sed delectari.

6. Objicies cum Scoto: Fruutio est actus à voluntate elicited: Sed delectatio, sive gaudium, non est actio, sed passio: Ergo fruutio non est delectatio.

Probatur Minor primò: quia D. Thomas infra qu. 31. art. 1. ad 1. dicit quòd hæc propositio, *delectatio est operatio*, non est per essentiam, sed per causam. Secundò, quia tristitia, contraria delectationi, non est actio, sed passio: contrariorum autem eadem est ratio. Tertio probatur eadem Minor: quia sicut tristari non est in nostra potestate, sic nec delectari: Sed essent in nostra potestate, si essent actiones: Ergo tristitia & delectatio non sunt actiones, sed passiones.

7. Respondeo concessà Majori, negando Minorem: delectatio enim est quidam actus vitalis, sicut intelligere, sentire, & velle, ut docet S. Thomas infra qu. 31. art. 2. ad 1. & Aristoteles 3. de anima textu 29. ubi ait: *Delectari esse operari ad bonum.* Ad primam probationem in contrarium respondeo cum Ferrariensi 3. contra gent. cap. 90. Divum Thomam loco citato solum velle, quòd delectatio non sit operatio affectiva objecti delectabilis, vel quòd non sit operatio præcipue intenta & instituta ad perfectionem naturæ, sed quæ aliam præcipue intentam comitatur, ex illaque resultat, & pullulat, sicut effectus ex sua causa.

Ad secundam dicendum, tristitiam esse operationem delectationi oppositam: unde tam tristari quam delectari sunt in nostra potestate, quando sunt actus ex deliberatione procedentes; sicut tamen sunt motus primò primi appetitus sensitivi, quia bonum aut malum præfens urget appetitum, & prævenit deliberationem rationis, & libertatem voluntatis. Per quod patet ad tertiam probationem.

S. II.

Corollaria ex dictis.

8. EX dictis inferes primò, perfectam fruitionem esse solum de ultimo fine: nam ultimum simpliciter ab homine expectatum, est finis ultimus, qui totaliter satiat & quietat appetitum: quia tamen finis intermedius est delectabilis ex se, & terminat motum voluntatis, sub hac ratione aliquam terminat fruitionem & quietem voluntatis. Ita D. Thomas art. 3.

9. Inferes secundò cum eodem S. Doctore art. 4. quòd quia finis ultimus potest duobus modis possideri, scilicet perfecte in re ipsa, & imperfectè in spe, duplex potest dari illius fruutio: una perfecta, quæ habetur in patria de Deo clarè viso; alia imperfecta, quæ habetur hic in via de Deo per spem & amorem imperfectè possessio, de qua dixit Apostolus ad Roman. 12. *Spe gaudentes.*

10. Quæres, an istæ fruitiones specie inter se differant?

11. Respondeo probabilius esse illas esse ejusdem speciei, & differre solum accidentaliter: Tum quia Divus Thomas hic art. 4. non aliam distinctionem ponit inter has fruitiones, quam quæ est inter perfectum & imperfectum; quæ autem hoc modo distinguuntur, sunt ejusdem speciei, ut patet in puero & viro: Tum etiam quia istæ fruitiones versantur circa idem bonum, & solum differunt penes diversum modum illud habendi & possidendi, in re scilicet & in spe: Hoc autem non pertinet ad principium specificativum & essentiale gaudij seu fruitionis, sed ad conditionem requisitam, seu modum se tenentem ex parte agentis vel appetentis, ut colligitur ex eodem S. Doctore ibi-

dem in resp. ad 2. Unde sicut charitas via & patriæ sunt ejusdem speciei, licet objectum charitatis via sit obscure cognitum & absens, charitatis verò patriæ clarè visum, & præsens; ita fructio via, & patriæ; quemadmodum enim objecto charitatis accidit esse obscure vel clarè cognitum, absens vel præsens; ita & objecto fructiois esse habitum in re, vel solum in spe, & esse cognitum clarè vel obscure.

Dices, Fructio via & patriæ eliciuntur à virtutibus specie diversis, nempe à spe, & à charitate: Ergo specie inter se differunt.

Sed nego consequentiã: quia non sunt actus primarij, sed secundarij illarum virtutum, ac proinde non opus est, ut eandem quã spes & charitas habeant distinctionem.

Quærent etiam hic aliqui, quodnam sit objectum immediatum fructiois, seu delectationis Beatorum in patriâ, an Deus clarè visus, vel ipsa visio beatifica? Sed de hoc fusè egimus in tractatu de beatitudine.

DISPUTATIO VIII.

De Intentione.

Ad quæstionem 12. D. Thomæ.

POST QUAM actum est de fructione, superest agendum de intentione, quæ est alius actus voluntatis circa finem; prior quidem fructione, ordine generationis, sed posterior, ordine dignitatis.

ARTICVLVS VNICVS.

Cujus potentia actus sit intentio, & quodnam illius objectum?

Dico primò, Intentionem esse formaliter actum voluntatis, licet præsupponat actum intellectus.

1. Probatum prima pars ratione D. Thomæ hic art. 1. ex nominis ethimologia desumpta. Intendere enim, ut nomen sonat, est in finem tendere: Sed proprium est voluntati tendere in finem: Tum quia voluntas fertur in res secundum quod sunt in seipsis à parte rei, & ita propriè quasi extra seipsam ad illas tendit; intellectus verò fertur in res prout sunt in ipso, ratione specierum intelligibilium, unde potius eas ad se trahit quàm tendat ad illas: Tum etiam, quia tendere in finem, primò & principaliter est illius potentia, quæ seipsam & omnes alias movet in finem, quod convenit voluntati, ut supra dictum est: Ergo intentio, formaliter loquendo, est actus voluntatis.

2. Quod autem præsupponat actum intellectus, patet: quia voluntas cum nunquam operetur nisi præsupposita cognitione intellectus, juxta illud, nihil volitum, quin præcognitum, non tendit in finem per media obtinendum, nisi intellectus proponat finem in ordine ad media, eorumque proportionem cum fine: Ergo intentio necessariò supponit actum intellectus, quo cognoscatur proportio mediorum cum fine, seu finis

A in ordine ad media. Et ratione hujus actus præsuppositi, nomine oculi vel luminis in Scriptura designatur, ut notat D. Thomas hic art. 1. ad 1. dicens, *Intentio nominatur oculus metaphorice, non quia ad cognitionem pertinet, sed quia cognitionem præsupponit, per quam proponitur voluntati finis ad quem movet, sicut oculo prævidemus quo tendere corporaliter debemus.* Eodem modo explicandus est D. Bernardus, dum in sermone de triplici judicio ait: *Cognitio in memoria est, affectio in voluntate, intentio in ratione consistit:* loquitur enim de intentione, quantum ad id quod præsupponit, non verò quantum ad id in quo formaliter consistit.

Dico secundò, objectum formale intentionis esse finem, tam ultimum, quàm non ultimum, ut per media obtinendum.

Prima pars est D. Thomæ hic art. 3. ubi ait: *Intentio non solum est finis ultimi, sed etiam finis medij.* Idque patet, tum ex communi Philosophorum moralium ac Theologorum sententia, qui ponunt in voluntate actum intentionis circa particulares fines, ut circa sanitatem acquirendam, peregrinationem faciendam, aut quid simile: Tum etiam ex differentia quæ reperitur inter intentionem & fructioem. Nam ut notat S. Doctor hic art. 2. ad 3. intentio se habet ad finem per modum cujusdam motus & tendentiæ: motus autem & tendentiæ nedum versantur circa finem seu terminum ultimum, sed etiam circa proximum & intermedium, ut patet in motu naturali; cum enim ignis v. g. tendit in suam spheram, per mediam regionem aëris, sphaera ignis est ultimus terminus motus, & media regio est terminus non ultimus, seu intermedius: Ergo intentio est de utroque fine seu termino, ultimo & intermedio. Cæterum cum fructio versetur circa finem, per modum quietis; quies autem non sit, nisi quando cessat motus; & motus non cesset, nisi acquisito ultimo termino; idèò vera & perfecta fructio non est nisi de ultimo fine, qui est ultimum simpliciter ab homine expectatum.

Secunda verò pars, quæ asserit objectum formale intentionis esse finem, ut per media obtinendum, patet ex discrimine quod inter intentionem & simplicem volitionem invenitur: simplex enim volitio respicit finem, ut absolute in se bonum; intentio verò ut est ratio volendi media, & quatenus est assequibilis per illa, unde est virtualis volitio mediorum.

Ex quo habes, tres actus voluntatis jam explicatos, nempe simplicem volitionem, intentionem, & fructioem, distingui specie: quia licet omnes respiciant finem tanquam rationem materialem, ad ipsum tamen sub diversa ratione formali jam explicata terminantur; unde se habent ut in lapide appetere centrum, tendere actualiter ad centrum, & quiescere in centro, quæ, ut constat, sunt essentialiter distincta.

Quæres, utrum voluntas possit eodem actu ferri in finem & in media?

Respondeo cum D. Thomæ hic art. 4. voluntatem duobus modis posse ferri in finem & in media: primò ita ut quodlibet eorum attingat ut quod, primariò, & per se; & sic non possunt unico actu attingi, sed necessariò terminant duos actus specie diversos, nempe intentionem, quæ primò & per se fertur in finem, & electionem quæ ad media primò & per se terminatur. Secundò voluntas potest attingere unum prima-